

הלכות קריאת שמע סימן פה

פה באיזה מקומות אסור לקרות קריאת שמע, וכו' ב' סעיפים:

א לא ילך אדם במבואות המטונפות (א) ויניח ידו על פיו ויקרא קריאת שמע, ואפלו אם היה קורא וקא צריך להפסיק (ב) כשיגיע למבוי המטונף, וכשיצא משם יאפלו שחה כדי לגמור את פלה אינו צריך לחזור אלא למקום שפסק: הגה ויש אומרים שחזור לראש. (ג) וכן עקר. (ועי' לעיל סימן סה):

ב (ד) יאפלו להרהר (ה) בדברי תורה (ו) [ב] (ו) אסור (ז) בבית הכסא (ח) ובבית המרחץ, ובמקום השטנף, והוא המקום שיש בו צואה ומי רגלים: הגה ואפלו הלכות המרחץ אסור ללמד במרחץ (רין פ' כירה וכו' בשם א"ח): ה' דברים של חל מתר לאמרום שם (ז) (ט) בלשון הקדש. וכן הכנויים כגון 'רחום' (א) (י) 'נאמן' וכיצא בהם (יא) מתר לאמרום שם, אבל השמות (יב) שאינם (ז) נמתקין אסור להזכירם שם. * ויאם נדמן לו שם (יג) להפריש מדבר (ח) האסור מפריש, ואפלו בלשון הקדש (יד) ובכעניי (ו) קדש:

א נכוחות כ"ד
ב לדעת הר"ף
והק"ם בפרק ג'
מהלכות קריאת שמע
ג שבת מ"ד הרמב"ם
שם ה' שם במקרא
ו שם ה' ז' שם מ'

שערי תשובה

[א] אסור. עבה"ט. ועי' במגלה דף כח מנמי לא הרתמתי כו' ובתדושי הרשב"א שם, והנה בדאמר בבבב"ק דף כד דלר"י כשהוא מנהל שרי מדינא. ועי' בא"ר ובשאלת יעבי"ץ סימן י' ועי' לקמן סי' ה' ועי' ב"ר סי' רמ"ו שמתר לקנס לבה"כ מתוך דבר הנאכ"ר אוסר ברחום, וכתב הב"ח ויש להקמיר וכ"פ הפרי"ח. מיהו בלשון לע"ז לכ"ע שרי, ודוקא שלום או רחום ומנון הוא דמתר להזכיר בלשון לע"ז אבל שאר שמות שאינן נמתקין אסור להזכירן אפלו בלשון לע"ז. וכן שאר דברים של לשון אסור לאקרן בלשון חל, עטרת זקנים ע"ת, וע"ל סי' פד סי' ב' משי"ש בשם הפרי"ח: (7) נמתקים. ל"ד דהא איכא שלום דאסור להזכיר שם כמשי"ש סי' פד: (8) האסור. וה"ה אם נכנס בבלב היהור עברה מתר להרהר שם בדי"ת דהוי לפירוש מאסור, כ"ח מ"א. וכתב ב"י מי שתלמודו שגור בפיו בבית הכסא או בבית המרחץ והרהר לאנסו מטר, ופי' הפרישה: כיון דאנוס הוא בהרהרו כול אפלו לבטא בשפתיו וכן משמע בנבחים דף קב ע"ב: (1) קדש.

באר היטב

(8) אסור. לכן יחשב שם חשבונות שלא יבוא לידי הרהור, כ"ח מ"א. ובשבת יחשב בכנויים יצוירים, של"ה. וע"ל סי' סב ס"ג א' בדין להרהר בבכנה על משתו: (3) בלה"ק. ומדת חסידות להקמיר. כ"ח מ"א: (4) נאמן. הנאכ"ר אוסר ברחום, וכתב הב"ח ויש להקמיר וכ"פ הפרי"ח. מיהו בלשון לע"ז לכ"ע שרי, ודוקא שלום או רחום ומנון הוא דמתר להזכיר בלשון לע"ז אבל שאר שמות שאינן נמתקין אסור להזכירן אפלו בלשון לע"ז. וכן שאר דברים של לשון אסור לאקרן בלשון חל, עטרת זקנים ע"ת, וע"ל סי' פד סי' ב' משי"ש בשם הפרי"ח: (7) נמתקים. ל"ד דהא איכא שלום דאסור להזכיר שם כמשי"ש סי' פד: (8) האסור. וה"ה אם נכנס בבלב היהור עברה מתר להרהר שם בדי"ת דהוי לפירוש מאסור, כ"ח מ"א. וכתב ב"י מי שתלמודו שגור בפיו בבית הכסא או בבית המרחץ והרהר לאנסו מטר, ופי' הפרישה: כיון דאנוס הוא בהרהרו כול אפלו לבטא בשפתיו וכן משמע בנבחים דף קב ע"ב: (1) קדש.

באור הלכה

* ויאם נדמן וכי מדבר אסור. עי' במשנה ברורה סעיף קטן יד מה שכתבו "ויש מקמירין", הוא מתייחדים ונשמתי אדם, עי' שם, ומקורו נדפס חדושי הר"ן על שבת, איתא שם בקדמא דלא קומה, וראיותיו שם בנשמתי אדם יש לדחות ואין פאן מקום להאריך, וכן כתב הגר"י בהמגן אברהם:

משנה ברורה

שיקיה שם התדרים בבית אחד תוף בית המרחץ, הא לברך חוץ למרחץ קלל אסור; ופשיטא דלברך ולא לשנות קלל נק במרחץ. בודאי אסור להפסיק בין ברכה לשניה. ועי' לעיל בסוף סימן סב במשנה ברורה ובאור הלכה 161.

מזונה (16) במרחץ, בבית הפנימי ובאמצעי פטור, והוא הדין מרחץ שיש לפניו חצר ובחצר עומדים שם מקצתן ערמים, פטור גמרי. וידית הבלן תכת במזונה, והוא חדר גמור, אך מפני שמצוי שם בני אדם ערמים צריך לכסות המזונה: (יט) "מלך הוי"ו" שעושים ממנו לפעמים מרחץ פעם אחת או שתיים בשנה, או "לייטער-הוי"ו", תיב במזונה, ויש אומרים דיש לכסות המזונה, וכן מתר להתפלל בתוכו. בית שעומדין בו אמקטאות לחיצה, משמע (כ) מהאחרונים דינו בבית הפנימי¹⁷, ונפיש שם הבלא וזקא: **א** (א) ויניח ידו וכו'. פלומר, (ב) שקורא כל-כף בלחש עד שאינו נפר כלל שמרחש בשפתיו, גס'פן אסור¹⁸: (ב) כשיגיע. רוצה לומר, (3) בהוף ד' אמות; ואם הוא לפניו, אסור בקלא עיניו: (ג) וכן עקר. עי' בסימן סה במשנה ברורה שבאברנו שם כל פירטי הדין: **ב** (ד) אפלו להרהר. ואפלו (א) בזמן שאין שם אדם: (ה) בדברי תורה. וכן (ז) אסור לעי' בבית הכסא במשקלי השמות והפעלים של לשון הקדש, שאין ברוך להגיע לדיעה רק על-פי הכתובים, ויבוא להרהר במקרא¹⁹. יפשוט דמתר אדם להתבונן בבית הכסא בגדל שפלותו, וישבסופו יחזור בלו להיות עפר רמה ותולעה, ואין נאה לו הנאנה²⁰: (ו) אסור. ויחשב שם (ח) חשבונות ביתו והוצאותיו, כדי שלא יבוא לידי הרהור²¹. ובשבת (י) יחשב בכנויים וצוירים ואים: (ז) בבית הכסא. ואפלו (ו) בתוף הארבע אמות של הבית הכסא ממקום שקלה הריח גס'פן אסור להרהר. ועי' לעיל בסימן עט במשנה ברורה סעיף קטן ג. פתב בספר תוספות ירושלמי בשם הירושלמי, דבברסקי אסור להתפלל וכן להפיר כל דבר שבקדשה; והוא שהתחל העבוד. שיש ריח נע, אבל אם עדין לא התחיל מטר, ופשוט דבזמן שאסור הוא אפלו להאמן עצמו שמרגל בהרים רע ואינו מרגיש, כל שבני אדם אחרים מצטערים מזה הריח נע, וכדלעיל בסימן עט סעיף א: (ח) ובבית המרחץ. פי' (ח) נפיש זקא בתוכו ומאוס והוי לה כצואה בבית הכסא. וטעם אסור הרהור בכל אלו המקומות, משום דבעינן 'נהיה מחניף קדוש' וליכא²² (שבת ק"ג ע"א). פתב בית יוסף: מי שתלמודו שגור בפיו והרהר בבית הכסא ובבית המרחץ לאנסו מטר. (ט) יש אומרים, דינין דאנוס היא בהרהרו כול אפלו לבטא בשפתיו, וכן משמע מנבחים ק"ב עמוד ב. אבל בספר ברייתוסף מסיק דהדבור אסור בכל גווי, ובראיה מהגמרא יש לדחות, כמו שכתב שם הרב ברפתר הנזכר וצאן קדשים, עי' שם; ומה שכתב דאם הרהר לאנסו מטר, היינו רוצה לומר, דאם הרהר לא עבד אסורא מאחר שהיה לאנסו, ברם לכתחלה חובת גברא לדחות הרהור²³, וכל-שכן דהדבור אסור, וכן פתב בספר ישועות יעקב דהדבור אסור: (ט) בלשון הקדש. (י) ומדת חסידות הוא להקמיר²⁴: (י) נאמן. הנאכ"ר אוסר ב"רחום", וכתב הב"ח: ויש להקמיר, וכן פסק הפרי חדש; מיהו, בלע"ז לכלי עלמא שרי, האיל וזה אינו מתר דוקא להקדוש ברוך הוא, מה שאין פן (יא) שאר דברי תורה. וכל-שכן השמות שאינם נמתקין²⁵ (יב) אסור לאמר שם אפלו בלשון לע"ז²⁶, כגון גא"ט בלשון אשכנז או "בוגא" בלשון פולין ורוסיא וכהאי גוונא, שאף ששם זה אין בו קדשה באהיות כתיבתו ומתר למחקו, מכל מקום יש בו כוונת כבודו ופירושו במקום טענה, (יג) כמו בהזכרת ה"שלוש" שמתר גס'פן למחקו, ואף על-פי-כן כיון שתקדוש ברוך הוא נקרא בו, אף על-פי שאינו מתר לו, אסור להזכירו כשמתכוון על ענין בשלו²⁷, וכמו שכתוב סימן פד, וכל-שכן כנה. שלכמה דברים הינם בשמות שבלשון הקדש, כגון (ד) לענין שבושה ולענין (טו) תפירת שם שמים לבטלה ולענין (טז) קללת הברו בשם: (יא) מתר לאמרום שם. דגם בני אדם מכנים בהם לפעמים, כמו שצאמר "חננו ורחום וצדיק". ודוקא באומר קף, (יז) אבל באומר: תרחום ורחם עליך, יש לומר דאסור כמו שאילת שלום [פמ"ג]: (יב) שאינם נמתקים. לאו דוקא, (יח) דהא איכא "שלוש" דאסור להזכיר שם, וכנ"ל בסימן פד: (יג) להפריש מדבר אסור. והוא הדין (יט) אם נכנס בבלב היהור עברה, מתר להרהר שם בדברי תורה, מפני שזהו כמו להפרישו מאסור, שהתורה מצלת מהרהורים רעים: (יד) ובכעניי

תרגום: 1 בית שמעברין בו את הלח"ת. 2 בית שמקוקין י"ש וכדומה. **שער הציון**

(16) פריימגדים: (17) פתחי תשובה יורה דעה רפ"ו: (18) חתם סופר סימן יח ותשובות בנין ציון: (19) פרישה: (20) פשוט: (21) פריימגדים: (22) שערי תשובה: (23) ספר חסידים: (24) של"ה: (25) שערי תשובה, אף לענין לפניו צנזרי לעי' בסימן עט סעיף קטן ג' כי שם יש דעות כנה: (26) מגן אברהם: (27) פרישה והוא בפריימגדים: (28) ספר חסידים: (29) פריימגדים: (30) אחרונים: (31) שלחן ערוך של הגר"י: (32) עי' ש"ף יורה דעה רל"ד: (33) הגהות יש נחמ"ן: (34) חשן משפט סימן כו, עי' שם: (35) פריימגדים: (36) מגן אברהם: (37) ספר חסידים:

הַלְכוּת קְרִיאַת שְׁמַע סִימָן פּה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ז]

וְעֵין לְעֵיל פְּסוּף סִימָן סב בְּמִשְׁנֵה בְּרוּךְ וּבְיָדוֹ הַלְכָה (6) וְכוּ', בֵּית שְׁעוּמָרִין בּוֹ אֲמַבְטָאוֹת לְרַחֲמֵיךָ, מִשְׁמַע מְהַאֲתָרוּגִים דְּדִינוֹ בְּבֵית הַפְּנִימִי⁽¹⁷⁾.

16) שם (ס"ק ט ובביה"ל ס"ב ד"ה שלא יהא) ביאר, שאין להתיר לשנות בלא ברכה משום שהוא אנוס על הברכה, שאם חכמים היו אימרים שיש מצוה לברך, נכון היה לומר שבאנוס פטור, אך באמת הרי אמרו חכמים שיש איסור לשנות בלא ברכה, ולכך אין להתיר לשנות גם למי שאנוס על הברכה. ועוד כתב שם, שהי יכול לצאת מהמרחץ ולברך ולשנות.

17) ומקור לדין זה כתב בשעה"צ (ס"ק ב) שהוא מהחתם סופר (שו"ת אורח סי' יח). וכתב בעל האבי עזרי (מכתבים ומאמרים ח"ו מכתב תרנב) שמבואר בחתם סופר שדיבר בחדר שיש בו מקוה ומחמת כך רבה בו הזוהמא ולכן דינו כמרחץ, אבל באמבטיה של זמנינו שהיא מקום נקי, לכאורה לא גרע מחדר האמצעי שבמרחץ שלגביו הביא המשנ"ב לעיל (ס"ק ג) מחלוקת אם מותר לברך בו. והוסיף, שאף לדעת המחמירים, מימי לענין רוח רעה אין להחמיר כיון שעושים שם עוד תשמישים ויכול לטול ידיו שם ויברך בחוץ. ובשו"ת מנחת יצחק (ח"א סי' ס) כתב שחדר של בית הכסא שעושים בו עוד תשמישים, בשעת הדחק ודאי יש להתיר לטול בו ידיו, אבל לענין הברכה שם קשה להקל למעשה.

סִימָן פּה

בְּאֵיזָה מְקוֹמוֹת אָסוּר לְקְרוֹת קְרִיאַת שְׁמַע

[משנ"ב ס"ק א]

עַד שְׁאִינוּ נֶכֶד קָלָל שְׁמֵרְחֵשׁ בְּשִׁפְתָיו, גַּם־כֵּן אָסוּר⁽¹⁾.

1) והנזהר מלהזכיר דברי קדושה במקומות המטונפים, כתב לעיל (סי' עט ס"ק ה) שעליו הכתוב אומר (דברים לב יז) "ידברר הזה תאריכו ימים", והוא דבר זה בגמרא בברכות (כד, ב) ובטור בסיומן זה.

ואם אינו נוהר בכך, כתבו הגר"א (אמרי נועם שם ד"ה כי) והשו"ע הרב (ס"א) שנענש בכרת, ועליו הכתוב אומר (במדבר טו, לא) "כי דבר ה' בזה וגו' הכרת תכרת". ובביה"ל לעיל (סי' פג ס"ה ד"ה אין) הוסיף, שראה במי שולזל בכך וקבע מקום להתפנות בחדר שבו היו הספרים שלו והיה הריח רע מתפשט בכל החדר, ונענש שבו יצא לתרבות רעה ובכך התחלל גופו על הבריות.

ואם מזכיר את השם כנגד ערוה, כתב במשנ"ב לעיל (סי' עה ס"ק כט) שעובר על איסור "ולא יראה בך ערות דבר", ואיסור זה נוהג רק בדיבור ולא בהרהור.

[משנ"ב ס"ק ג]

עֵין בְּסִימָן סה בְּמִשְׁנֵה בְּרוּךְ שְׁבַאֲרָנוּ שֵׁם כָּל פְּרָשֵׁי הַדִּין⁽²⁾.

2) שם כתב (ס"ק ה). כשששה בברכות קריאת שמע בכדי לגמור מתחילת יוצר אור' עד 'נאל ישראל', חוזר לראש הברכה שעמד בה, אך כשששה בכדי לגמור את אותה הברכה, חוזר למקום שפסק, ואילו בקריאת שמע, אף כשששה רק בכדי לגמור את קריאת שמע לבדה בלי הברכות, חוזר לתחילת קריאת שמע. וכשששה בין הברכות, אינו חוזר כלל אפילו כשששה זמן רב, ואילו בקריאת שמע אם שהה בין פרשה לפרשה בכדי לגמור את כולה, חוזר לתחילת קריאת שמע.

[משנ"ב ס"ק ה]

וְיָבוֹא לְהַרְהֵר בְּמִקְרָא⁽³⁾. וּפְשִׁיט דְּמִתָּר אָדָם לְהַבְבִּיז בְּבֵית־הַפֶּסַח בְּגָדָל שְׁפֹלוֹתוֹ, וְשָׁבְסוּפוֹ יַחְזוּ כִּלּוֹ לְהִיֵּת עֶפְרָר מְהָ וְתוֹלְעָה, וְאֵין נָאָה לוֹ הַגְּאָנָה⁽⁴⁾.

3) ולגבי שמיעת דברי תורה מהקלטה וכדו', כתב בשו"ת אגרות משה (י"ד ח"א סי' קעג וח"ב סי' קמב) שיש להזהר לעשות כן רק במקום שאינו מטונף, כיון שבשעת השמיעה בא לידי הרהור שאסור במקומות המטונפים.

4) אף על פי שגם הרהור אסור במקומות אלו, כתב הנפש החיים (שער ד פכ"ז בסוגריים) שמותר ללכת במחשבה להתדבק לטהרת איזה מידה נכונה, והיינו שמחשבות בתיקן המיידות מותרות.

ולגבי שש המצוות התמידיות, כתב הביה"ל לעיל (סי' א ס"א ד"ה הוא כלל) בשם ספר החינוך שחיובו תמיד ולא יפסקו אפילו רגע אחד כל ימיו, וכל זמן וכל רגע שישחוב בהן יקיים מצות עשה. אך להרהר בהן בבית הכסא, כתב הלבושי מרדכי (י"ד מהדו"ת סי' קעא) שאסור. והחכמת שלמה (כאן ס"ב) כתב שמותר להרהר במציאות השם יתברך במקומות המטונפים. ודעת הגר"ח קניבסקי (דעת נוטה תשובה מד) שמותר, אם לא יבוא מחמת כך להרהר בפסוקים או בדברי חז"ל. ומה שכתב הביה"ל לקמן (סי' תקפח ס"ב ד"ה שמע) שאין לעשות מצוה במקום מטונף, היינו רק במצוה שיש בה מעשה.

ובשו"ת שאילת יעב"ץ (ח"א סי' ז) הוכיח ממנהגו של אביו לעסוק בבית הכסא בספרי לע"ז, שאין להתיר לעיין שם בחכמת הדקדוק.

[משנ"ב ס"ק ו]

כְּדִי שְׁלֹא יָבוֹא לִידֵי הַהֲרֵרָה⁽⁵⁾.

5) ולגבי עשיית מצוות במקום מטונף, כתב בביה"ל לקמן (סי' תקפח ס"ב ד"ה שמע) שלא מצינו שאסור לקיים מצוה כשגופו אינו נקי או במקום שאינו נקי, וכי אסור ללבוש טלית של ד' כנפות כשגופו או המקום אינם נקיים, ולא מצינו כן בשום מקום, ונשאר בצריך עיון. ובהמשך שם הביא את דעת המטה אפרים שהחמיר בכך משום שלא גרע מהרהור בדברי תורה, וגם שאין לעשות עבודת השם דרך ביוזן.

וביאר הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ב דבר הלכה אות לו) שכונת הביה"ל היא רק לכתחילה, שצריך לדחות את קיום מצוות התורה עד שיוכל לקיימן במקום נקי, אבל לא להימנע משום כך מללבוש ציצית שמקיים מצוה בכל רגע, או מנתנית צדקה שמדומנת לו במקום מטונף. והגר"ח קניבסקי (דרך אמונה פ"ט מהל' מעשר ציה"ל ס"ק נא) ביאר, שכונת הביה"ל לאסור רק בבית הכסא, שגרוע בטינופו משאר מקומות, ולכן אסור לקיים בו מצוות. ועוד חילק בין מצוה חיובית שאסור לעשותה במקום מטונף, לבין מצוה של רשות שמותר לעשותה גם במקום מטונף.

[משנ"ב ס"ק ח]

דְּבַעֲיָן "וְהִיָּה מְחַנְיָךְ קְדוֹשׁ" וְלִיקָא⁽⁶⁾ וְכוּ', לְכַתְּחִלָּה חוֹכֵת גְּבָרָא לְדַחוֹת הַהֲרֵרָה⁽⁷⁾.

6) ולהתפלל במקום שיש שם עבודה זרה, משמע מדבריו לקמן (סי' צד ס"ק ל) שמותר.

7) ולהיכנס לבית הכיסא ולבית המרחץ מתוך הלכה שאינה פסוקה, כתב השערי תשובה (ס"ק א, על פי המבואר ביו"ד סוף סי' רמו) שמותר. ואף שבתפילה הדין הוא שיש להתפלל רק מתוך **המשך במילואים עמוד 22**

מילואים הלכות קריאת שמע סימן עט פ המשך מעמוד 226

הע' מ) שאם השקית והצינור עשויים מגומי צריך לכסותם, אבל אם הם עשויים מפלסטיק דעתו (שב הע' מא) שמן הדין אין צריך לכסותם. והגר"ח"פ שיינברג (תפילה כהלכתה פ"ב הע' ג) כתב, שלשקית העשויה מנילון יש דין עבית וצריך לכסותה, ומ"מ לגבי הצינור המוליך אליה אין להקפיד שיהיה מכוסה, כיון שאין המי רגלים עומדים בו. (12) ועל ידי בגד זה, הורה הגר"ח קניבסקי (נקיות וכבוד בתפילה תשובה עז) שמותר לו גב ללמוד ולברך.

[משנ"ב שם]

והבגדים העליונים יהיו נקיים⁽¹³⁾.

(13) ואם התלכלך הבגד העליון, כתב לעיל (סי' עח ס"ק ג) שבקריאת שמע ושאר דברים שבקדושה צריך להחליפו או לכסותו, אבל מי שהוא באמצע תפילתו לא גזרו בו שיפסיק.

[ביה"ל ד"ה מוטב]

אבל כחששא דשמא יפיה בנדאי אין נזון לבטל בשביל זה אפילו תפלה בצבור⁽¹⁴⁾.

(14) ולענין מי שעומד בין גאולה לתפילה וספק לו אם יוכל להעמיד את עצמו מלהפית, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' כב) שישמך גאולה לתפילה ויתפלל, שכשם שאין להפסיד זמן תפילה מחמת ספק זה, כך אין להפסיק משום כך בין גאולה לתפילה.

המג"א שאף על פי כן מותר לכתחילה להניח את שניהן. ובטעם הדבר כתב המחציה"ש (כ"ק ב), שעיקר הקפידא היא בהפילין של ראש משום שיש בהן שי"ן, מה שאין כן לענין הדל"ת והיר"ד שברצועות, שאינן נחשבות כאותיות, ועוד, משום שאת התפילין של יד יכול לכסות בשעה שמפוח, וכתב המשגיב (שם) שהפמ"ג מפקפק בדין זה.

[משנ"ב שם]

מי שי"ש לו חלי ששטטפטף פמיד מינגלים לאנסו⁽¹¹⁾ וכו', יש להפיר לעשות לו פגד סביב אברו⁽¹²⁾.

(11) ולענין חולה שחיברו לו צינור שדרכו נוטפים המי רגלים לתוך שקית (קטטר), כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"א סי' כו) וכן דעת הגר"ש אויערבך (נשמת אברהם ח"א סי' עו ס"ק ט) והגר"י קניבסקי (ארחות רבנו ח"א עמ' נה) שמותר בדברים שבקדושה.

אכן לענין כיסוי השקית והצינור, כתב בשו"ת אגרות משה (שם) שאם השקית והצינור עשויים מגומי חייבים לכסותם, וגם אם הם עשויים מפלסטיק שיתכן שהוא עדיף מגומי, מ"מ טוב לכסותם. מאידך, דעת הגר"ש אויערבך (שם) שאין צריך לכסות את השקית והצינור המחובר לה, כיון שהם נעשו לשימוש חד פעמי, וגם המי רגלים שבהם מכוסים ואין מהם ריח, ועוד שהם דומים למתכת חכוכית ואין עליהם שם של עבית (במבואר כאן בשו"ע ס"א). ודעת הגר"ש אלישיב (אשי ישראל פנ"ב

הלכות קריאת שמע סימן פד המשך מעמוד קטז

(11) ולענות אמן על ברכה שמברכו חבירו ולא על ברכה המחויבת. כתבו הא"א (בוטשאטש, ס"א) והקפ החיים (ס"ק יא) שמותר בבית המרחץ, שרק אמן על ברכה המחויבת אסור, מפני שנחשב כאילו אמר את כל הברכה בפיו.

(12) דין זה הוא דוקא בברכה שאינו מחויב בה, אמנם לעמוע ברכה שחייב בה ורוצה ולצאת בכך ידי חובה מדין 'שומע כעונה', כתב לעיל (סי' עה ס"ק כט) לגבי ערום, שאינו רשאי, כיון שהוא עצמו אינו יכול לברך במצב זה.

[משנ"ב שם]

ויש מקמירין גם בבית אקצעיי בנה⁽¹³⁾ וכו', או פחדר הפלן קשעה שאין שם בני אדם צרמים⁽¹⁴⁾ וכו', ויכרך וישקה שם קעט על קנה לשתות במרחץ⁽¹⁵⁾.

(13) ולגבי פסיקת דין בבית האמצעי של מרחץ, סתם לקמן (סי' פה ס"ק טו) שמותר.

(14) בדין זה הביא לעיל (ס"ק ג) מחלוקת, וכאן סתם להתיר לצורך שתיה.

(15) ובריעבד כשלא שתה כלל בחדר החיצון, כתב לקמן (סי' קעח ס"ק טז) שיצא ידי חובה ויכול לשתות במרחץ.

בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ב סי' כה) שאין להחמיר בכך כשאי אפשר באופן אחר. מאידך, הפתח הדביר (סי' צא ס"ק א) כתב שאסור. ולענין השומע ברכה מאחר ומתכוון לצאת בה ידי חובה, כתבו הב"ח (סי' קפג) והפמ"ג (שם משב"ז ס"ק ג) שאסור לו להיות בגילוי הראש, משום ש'שומע כעונה'.

ולענין מי ששגג והתפלל בראש מגולה, דעת הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה שם ס"ז) שאינו צריך לחזור ולהתפלל, מאידך בשו"ת אגרות משה (שם ח"ד סי' מ אות יד) כתב שחזור ומתפלל, כיון שעכו"ם בבית תיפלהם מקפידים להתפלל דוקא בראש מגולה, ולכן נחשבת ההפילה בראש מגולה כחובעה, וסיים שצ"ע לדינא.

[משנ"ב שם]

וגם באגרת הרשות נכון שלא לכתב שלום עם נא"ו רק "שלום", שפמצי לזרק באשפות⁽¹⁰⁾.

(10) אך למחוק את המילה שלום, כתב לקמן (סי' פה ס"ק י) שמותר, שאין קדושה באותיות כתיבתו.

[משנ"ב ס"ק ז]

על אהד שאמר בחוץ או באיזה בית שום ברכה⁽¹¹⁾ וכו', אכל בבית אקצעיי שרי לענות⁽¹²⁾.

הלכות קריאת שמע סימן פה המשך מעמוד 232

ובהגדות חכמת שלמה על השו"ע (סי' צג ס"ג) כתב שטעם החילוק הוא, שדוקא בתפילה יש לחוש שמא יהרהר שהרי אם יהרהר יתבטל מהתפילה, ואף אם הוא אנוס, מ"מ הוא מתבטל מהתפילה ומה מועילה בכך טענת אנוס, אך במרחץ הרי יזהר לא להרהר, ואם יהרהר

הלכה פסוקה, ביאר השי"ך (יו"ד שם ס"ק כח) שהחילוק הוא שבתפילה אם יזדה ליבו טרוד בהלכה, לא יכוון בתפילה, ואף אם ינסה להכריח את עצמו לכון, זה עצמו יפריע לו לכון כי יהיה טרוד בכך שצריך להסיר את מחשבותיו מליבו.

מילואים הלכות קריאת שמע סימן פה המשך מעמוד קודם

צריך להקפיד לצמצם דבריו שלא יאמר מילים יתירות, אלא ידבר כדרך שמדבר מחוץ לבית הכסא.

[משנ"ב ס"ק יז]

וכל-שכן השמות שאינם נמחקין⁹ אסור לאמר שם אפילו בלשון לע"ז¹⁰ וכו', אסור להזכירו כשמתקבץ על ענין השלום¹¹.

9 והשמות שאין נמחקין הם: הוי"ה, אדני, א-להים, א-לוה, א-לוהי, א-ל, ש-די, צב-אות, י-ה, ויש אומרים גם א-הי-ה. ומתוך שמות אלו יש שבעה שהם השרשים ושאר השמות נכללים בהם [שאר השמות מבוארים ברמב"ם ובכסף משנה (פ"ו מהל' יסודי התורה ה"ב), ובשו"ע (יו"ד סי' רעו ס"ט)].

10 וכן שם 'רחמנא', כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ד סי' מ אות ב) שבלשון ארמית הוא שמו של הקב"ה, ולכן אסור להזכירו במקומות המטונפים ולא להזכירו לבטלה. וכן מבואר לקמן (סי' קסז ס"ק נא) שאם בירך בלשון 'רחמנא' יצא.

11 ואף כשאנו מתכוון לכך אלא כוונתו להזכיר שם של אדם, הביא לעיל (סי' פד ס"ק ו) מחלוקת בזה, וסיים שירא שמים יש לו להחמיר בזה.

הרי הוא אנוס ועל ידי אנוס מותר. ועוד ביאר, שבתפילה אין לו היכר ולכן חוששים שמא ישכח ויהרהר בהלכה, אבל במרחץ, הרי המרחץ לפניו ועומד ערום, ובוודאי יסיר העיון בהלכה ויסלקנו מליבו.

ובית הכיסא עצמוד לבית המדרש, והנכנס לעשות בו צרכיו שומע דברי תורה, כתב הלב חיים (פאלאג'י, ח"ג סי' ו) שמותר להיכנס לשם, שהרי אם הוא תלמיד חכם יזהר לא להרהר, ואם הוא עם הארץ, נחשב אנוס שהרי מוכרח לעשות צרכיו.

[משנ"ב ס"ק ט]

ומדת חסידות הוא להחמיר⁸.

8 ומשמע שבשאר לשון אין אסור לדבר, ואף שכתב הרמ"א לעיל (סי' ג ס"ב) שאסור לדבר בבית הכסא, ביאר בשו"ת מנחת יצחק (ח"ד סי' סא) לפי מה שכתב המשנ"ב שם (ס"ק ד) שלצורך גדול מותר לדבר כשאנו נפנה. ומה שכתב הספר חסידים שמידת חסידות להחמיר שלא לדבר במקומות המטונפים בלשון הקודש, כתב האפיקי מגינים (חידושים ס"ק ח) שבמקום שצריך דיבורם הוא בלשון הקודש אין להחמיר אפילו משום מידת חסידות.

ובמקום הצורך שמותר לדבר, כתב בשו"ת תורה לשמה (סי' כד) שאין

הלכות קריאת שמע סימן פה פו המשך מעמוד ק"ז

ומ"מ אם מכסה את הצינור בבר הרי זה מועיל, וכן אפילו אם רק צבעו נחשב ככיסוי.

[ביה"ל ד"ה אבל]

עין במשנה ברורה לענין קלי פורץ לין⁴.

4 מה שכתב שכלי חרסונה דינם ככלי חרס, ביאר בשו"ת מנחת יצחק (ח"א סי' ט) שהוא דוקא אם שוהה שם הצואה או המי רגלים יותר ממעת לעת.

ממתכת שמותר לברך כנגדו, לבין צינור שאסור לברך כנגדו, וכן הורה הגר"ח קניבסקי (נקיות וכבוד בתפלה תשובה פא) שבצינור חרס צריך להיזהר מלומר דברים שבקדושה כנגדו. מאידך, בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ו תשובה יז) כתב שצריך להרחיק מהצינור ארבע אמות, כי מלוכלך תמיד בדברים המטונפים, ואף כשעשוי מפלסטיק או ממתכת הוא בולע, שענינו רואת שלפעמים הוא נשבר ונראה שהוא בולע וספוג בלכלוך, ולא כעביט ממתכת שאין מצויה בו צואה תדיר.

הלכות קריאת שמע סימן פו פח המשך מעמוד ק"ח

שבו הנקבים, וישפוך מהצינור שיש לו פתח אחד, הורה הגר"ח קניבסקי (שם) שמועיל. והגר"ש אלישיב (הלכות חג בחג ימים נוראים פכ"א הע' 62) הורה שמקלחת אינה מועילה כתשעה קבין, משום שכשם שאי אפשר לטבול בתשעה קבין המחוברים לקרקע, כך אין להטהר בדרך שפיכה אלא אם כן יש מעשה שפיכה, והיינו כששופך מתוך כלים ולא על ידי מקלחת. מאידך, בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' כד) כתב שאם המים הולכים בשפע ולא בטפוף, יש להקל בזה במקום שאי אפשר לטבול במקוה, וכן כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ד סי' כא) שמועיל, ובתנאי שיהיו המים נזולים בלי הפסק, ומהנכון שלא יכנס אחר שכבר נשפכים המים, אלא יעמוד תחת המקלחת קודם יציאת המים, ואז יפתח את המקלחת שישפכו עליו תשעה קבין ובכך יצא ידי שפיכת תשעה קבין, ולאחר מכן יצא ויחזור ויעמוד שוב תחת המים שכבר זורמים, שבכך נחשב גם כטובל בכך שבא לתוך המים, וזה כדי לצאת ידי טבילה במים המחוברים למים שאינם שאובים.

12 וטעם הדבר, כתב הרמ"א לעיל (סי' עו ס"ד) משום שדינה כצואה, וכתב המשנ"ב שם (ס"ק טו), שיש מחלוקת כשהיא על בשרו האם יש להחמיר בזה כאשר היא מכוסה, אבל אם היא על בגדיו וגם מכוסה

פסור מקלום¹³ וכו', ורק לענין תרומה טמא משום מים חלוקים¹⁴.
9 ולגבי נטילת ידים, כתב לקמן (סי' קנט ס"ק טט) בשם האחרונים שלכתחילה טוב להיזהר שלא יטלו נברי או נדה את ידיו, והורה הגר"ח קניבסקי (טהרת התורה ח"ב תשובה טז) שלגבי שפיכת תשעה קבין אין להחמיר בכך.

10 וכששופכים על גופו, כתב האלף המגן (על המטה אפרים סי' תרו ס"ק א) שאין צריך להקפיד שיגיעו המים על כל המקומות שבגופו, אלא צריך שכל המים הנשפכים יעברו נגד גופו וסביב לו.

11 ושיעור זה במידות של זמנינו, כתב בספר מידות ושיעורי תורה שלדעת החו"א השיעור הוא 21.6 ליטר, וכן כתב בשו"ת הלכות (ס"ו), ולדעת הגר"ח נאה השיעור הוא 12.44 ליטר, ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ד סי' כא) כתב שיש אומרים 32 ליטר ויש אומרים 16 ליטר, וכתב שאין להקל בפחות מכך.

ולהטהר בתשעה קבין על ידי מקלחת, דעת החו"א (תורת המועדים סי' תרו ס"ק יט) שאין זה מועיל, כיון שבמקלחת כל חור נחשב לכלי אחר ונמצא ששופך ביותר משלשה כלים, אכן אם יפרק את ראש המקלחת

